

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI Cluj-Napoca
FACULTATEA DE SOCIOLOGIE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ
Școala doctorală de SOCIOLOGIE

TEZĂ DE DOCTORAT

Rezumat

O OPRESIUNE DOAR A LOR. DOVEZI EMPIRICE CU PRIVIRE LA MISOGINISMUL INTERNALIZAT ȘI RELAȚIA SA CU HOMOFOBIA ȘI RASISMUL

Studentă-doctorandă:

Sorana-Alexandra Constantinescu

Coordonatori:

Prof. Univ. Dr. Petru Iluț

Associate Prof. Dr. Annegret Staiger

Cluj-Napoca, 2019

CUPRINS

Lista tabelelor	4
Lista figurilor.....	6
Mulțumiri.....	8
Capitolul 1: INTRODUCERE.....	10
1.1 MOTIVAȚIA ȘI RELEVANȚA TEORETICĂ	10
1.2 ABORDAREA METODOLOGICĂ	12
1.3 REZUMAT	14
CAPITOLUL 2: CONTEXTUL ISTORIC	16
2.1 FEMINISMUL ROMÂNESC ȘI STATUL FEMEILOR ÎNAINTE DE 1946	16
2.2 DUPĂ COMUNISM	18
2.3 GENUL DUPĂ REVOLUȚIE	21
2.3.1 TRANZIȚIA LA DEMOCRAȚIE (1989-2007)	21
2.3.2 SITUAȚIA PREZENTĂ.....	24
CAPITOLUL 3: ATITUDINI ȘI SCHIMBAREA ATITUDINALĂ: ÎNCOTRO NE ÎNDREPTĂM?	27
3.1 CONSIDERAȚII GENERALE	27
3.2 MISOGINISM: DE LA ROLURI DE GEN LA VIOLENȚA SEXUALĂ	30
3.3 GEN, HOMOFOBIE ȘI RASISM: ASPECTE ALE PATRIARHATULUI	42
3.3.1 CONTEXTUL ISTORIC	42
3.3.2 GEN ȘI HOMOFOBIE	45
3.3.3 GEN ȘI RASISM	46

CAPITOLUL 4: „NUMAI ZIC...”: MISOGINISMUL, RASISMUL ȘI HOMOFOBIA EXPRIMATE ÎN LIMBAJ	49
4.1 PUTERE ȘI LIMBAJ: ASPECTE SOCIOLOGICE ALE LIMBII	50
4.2 TEORIA CADRELOR RELAȚIOANLE	53
CAPITOLUL 5: OPRESIUNEA INTERNALIZATĂ	55
5.1 OPRESIUNEA ȘI OPRESIUNEA INTERNALIZATĂ	56
5.2 MISOGINISM INTERNALIZAT	62
CAPITOLUL 6: METODOLOGIE	71
6.1 METODE EXPLICITE	72
6.1.1 MĂSURAREA SEXISMULUI: CLASIC VS. SUBTIL	73
6.1.2 SCALA DE HOMOFOBIE A LUI RIDDLE	77
6.2 METODE IMPLICITE	79
6.2.1 IMPLICIT RELATIONAL ASSESMENT PROCEDURE	81
6.3 COMPARAȚIE	82
CAPITOLUL 7: ANALIZA DATELOR	87
7.1 STUDIUL 1: ATITUDINILE STUDENTELOR.....	87
7.2 STUDIUL 2: DIFERENȚELE DE GEN ÎN “SLUT SHAMING”. UN STUDIU ASUPRA ADOLESCENȚILOR ROMÂNI.....	178
CAPITOLUL 8: REZULTATE ȘI CONCLUZII	180
8.1 REZULTATE	180
8.2 CONCLUZII	191
BIBLIOGRAFIE	196
ANEXE	224

ANEXA A: SCALA SEXISMULUI MODERN	224
ANEXA B: SCALA DE HOMOFOBIE A LUI RIDDLE	224
ANEXA C: CHESTIONAR PENTRU STUDIUL 1	226
ANEXA D: CHESTIONAR PENTRU STUDIUL 2	230
ANEXA E: INDICELE INEGALITĂȚII DE GEN	247
ANEXA F: ANALIZA FACTORIALĂ SPSS OUTPUT.....	247

CUVINTE CHEIE: studii de gen, metode implicite, experiment, metode explicite, metode cantitative, feminism, misoginism internalizat, prejudecăți

Rezumat

Cercetarea actuală a pornit de la discrepanțele pe care le putem observa între realitatea inegalităților de gen la nivelul României și atitudinile pe care par să le aibă femeile cu privire la situația lor. Deși datele statistice asupra fenomenului sunt mai ușor de accesat ca niciodată, iar manifestările sale sunt observabile pretutindeni (pe stradă, la muncă, în gospodării sau pe ecrane), ni se spune că problema egalității de gen a fost rezolvată de decenii și că toată discuția din jurul drepturilor femeilor este depășită. Mai mult, opresiunea femeilor a prins rădăcini atât de adânci încât femeile însele participă la această opresiune. Așadar teza va trata problema opresiunii femeilor și a modului în care această opresiune este internalizată de către femei, parcurgând istoria transformărilor prin care trece statutul femeilor în România modernă, împreună cu date privind situația lor actuală, investigând teoriile cu privire la schimbarea atitudinilor, cu privire la structuri de putere și gen, precum și teoriile feministe recente, pentru înțelege mai clar cum anume femeile internalizează misoginismul.

Lucrarea se va concentra pe problematica genului ca și construcție socială, o parte a secțiunii teoretice fiind dedicată clarificării conceptuale a noțiunii de gen. O poziție importantă în această muncă de conceptualizare o ocupă teoria lui Sally Haslanger asupra genului, care se concentrează pe modul în care persoanele sunt integrate într-o anumită dinamică a puterii, Haslanger adoptând o metodologie asemănătoare pentru a trata alte categorii identitare (de ex. rasa). Această abordare intersecționalistă ne va ajuta să tratăm mai riguros relația complicată între misoginismul internalizat al femeilor și atitudinile lor față de minorități rasiale sau sexuale.

La nivel metodologic, cercetarea va folosi o metodologie mixtă pentru a oferi nu doar date noi în studierea fenomenului sexismului internalizat, ci și noi instrumente de cercetare pentru acest domeniu. Vom folosi două studii empirice. Studiul principal este bazat pe un eșantion de femei care urmează studii universitare, și cuprinde un chestionar și un experiment (folosind metoda IRAP – Implicit Relation Assessment Procedure), pentru a testa atât explicit, cât și implicit atitudinile femeilor în așa fel încât să depășească influența bagajului socio-cultural care împiedică o evaluare onestă a problemelor de gen în contextul românesc. Vom putea pe această cale să analizăm cum sunt internalizate prejudecățile misogine de către femei, cum anume aceste atitudini internalizate sprijină discriminarea sistemică a femeilor și le inhibă emanciparea, și cum interacționează sexismul internalizat cu rasismul sau cu homofobia. Al

doilea studiu va cuprinde atât fete cât și băieți care urmează studii secundare (gimnaziu și liceu). Având în vedere că la această vârstă femeile nu se confruntă cu discriminare la locul de muncă sau în sfera publică, studiul acesta s-a concentrat pe atitudinile subiecților față de victimele unor abuzuri sexiste. Pentru al doilea eșantion am folosit și subiecți bărbați, deoarece subiecții nu au încă fixate pe deplin atitudinile legate de gen la vârsta lor, și pe de altă parte ne-am concentrat pe o categorie mai restrânsă de fenomene față de primul studiu, iar nivelul de internalizare al sexismului nu ar fi putut fi evaluat cu aceeași claritate ca în cazul primului studiu.

Studiul de față a arătat că, într-adevăr, femeile interiorizează misoginismul. Mai mult decât atât, femeile sunt mai susceptibile să exprime prejudecățile de gen atunci când nu sunt confortabile cu ideea persoanelor de alte orientări sexuale, ceea ce ne face să credem că conceptul de bază al tezei nu a fost un prejudiciu general așa cum am presupus inițial, ci masculinitatea și feminitatea heteronormative. Rasismul manifestat de respondenți a fost exprimat într-un mod neașteptat, întrucât nu s-a modificat semnificativ cu atitudinile asupra genului și sexualității (deși, în mod cert, rasismul anti-rom a crescut, pe măsură ce subiecții au afișat niveluri mai scăzute de atitudini pozitive față de persoanele LGBTQ+). Acest lucru pare să indice că, în limitele studiului nostru de caz românesc, femeile nu par să asocieze discriminarea patriarhală și heteronormativă cu discriminarea rasială. Astfel, în timp ce femeile care sunt mai conservatoare atunci când vine vorba de sex și sexualitate vor avea tendința de a avea mai multe puncte de vedere anti-romi, mai multe femei liberale vor afișa în continuare atitudini rasiste.